

Tú kanst ikki verða heimsborgari fyrrenn tú ræður í egnum landi

– Onkur vil kanska halda, at hetta er ein farin tíð. Nú á døgum eru tað sjálvandi onnur mál og aðrir vegir, men myndin er onki øðrvísi. Tí stríðið er akkurát tað sama

ÁKI BERTHOLDSEN

Jú, Emil Thomsen letur aftur hoyra frá sær. Eftir ein steðg í trý ár gevur Bókagarður aftur tvær sera forvitnisligar bókur út.

Onnur bókin er »Ferð mín til Damaskusar«, sum Kristian Osvald Vidarø hevur skrivað, og sum fæst fyri 190 krónur.

Hin bókin er »Frælsmannamál«, sum fæst fyri 280 krónur.

»Ferð mín til Damaskusar« er 13. bókin, út er komin eftir Vidarø og hann hevur langt síðani ritað navn sitt fast sum eitt hitt viðskygna skald okkara.

Hann er óneyðugt at siga meiri um.

Hin bókin, »Frælsmannamál«, er eitt rúgvismikið úrval av blaðgreinum og røðum, hildnar á fólkafundum og aðrastaðni í 1899-1926.

Tað er gamli lærarin í Klaksvík, Tummas Lenvig trimenningur Emil, sum hevur savnað saman.

Í bókini eru nakrar og áttati greinar og røður frá hesum árunum.

Tvey nøvn eru, sum ganga aftur og aftur í bókini: Tingakrossur og Rasmus Rasmussen.

Men har eru eisini røður og greinar eftir Jákup Dahl, Simun Skarð, Bærentsen, amtanni, Jóannes Patursson og M.A. Winther, fyri at taka nøkur nøvn burtúr rúgvuni.

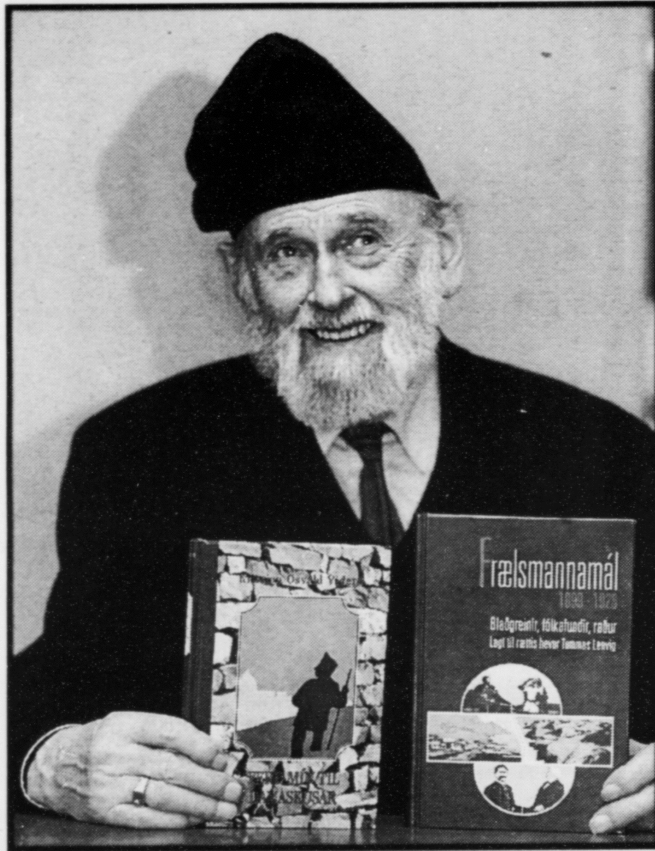
Hugsotið til bókina fekk Tummas Lenvig, meðan hann var í ferð við eina ritgerð um Bábilstornið.

Tá rendi hann seg fleiri ferðir á navnið Rasmus Rasmussen og settist so at kanna eftir, hvat hann hevði skrivað og latið koma á prent í bløðum og tíðarritum herheima og uttanlands.

Eftir nærri kanning vísti hetta tilfar seg at vera sera áhugavert. Tí her var talan um søgulig, mentanarlig og politisk evni við greiðari stöðu til tjóðskaparmál og rættindi føroyinga á søguligari grund í fortíð og í samfíð.

Meðan arbeiðt var við hesum, kom Tummas Lenvig framá annað tilfar, har serliga frásagnir frá fólkafundum skal nevast.

Kveiktu andligan gróður
Talan er um røður, kendir menn hava hildið. Men umframt hetta, er eisini annað tilfar tikið við, sum verður mettt at hava áhuga hjá nútíðarfólki at kunna seg við.

– Teir menn, sum skipaðu fyrri hesum fólkafundum, og tóku orðið har, vóru tjóðskaparsinnadur hugsjónarmenn. Felags fyrri teir var, at teir vildu fremja upplýsing og kveikja andligan gróður við føroyskum máli og føroyskari mentan sum grundstøði.

Henda bókin, »Frælsmannamál« hóskar serstakliga væl til grundstøði undir øllum tí drúgva útgávuvirkseminum hjá Emil Thomsen.

Tí hansara aðalstevna hevur altíð verið at geva bókur út, sum menna málið og mentanini á Føroyum.

Og besta amboðið til tað, heldur Emil, hevur verið at geva tí breiða almenninginum atgongd til bókur, hann annars ikki hevði havt møguleika at ognar sær.

Og væl má sigast at tað hevur vagnast hjá Emil. Tí hesi 29 árin, hann hevur havt Bókagarð, hevur hann

givið einar 8-10 bókur út um árið í miðal, tilsamans einar 300 bókur.

– Tá ið eg fór at geva bókur út vóru at kalla ongar føroyskar bókur í einum vanligum heimi.

Í dag munnu tað vera fáa staðni, har ikki onkrar bókur frá Bókagarði standa og tí haldi eg, at eg havi rokkið míni aðalstevnu, sigur 82 ára gamli, men enn virkni, Emil.

– Og tað er mær ein stór gleði, at bókur mínar eisini eru komnar skúlnum væl við. Og tað fløvaði at fáa bræv frá gomlum lærara, sum stutt segði mær, at tað hevði ligið vát undir føti hjá framhaldsdeildini í føroyska skúlanum, vóru bókurnar hjá Bókagarði ikki komnar.

Má hava góðar vónir
Nú eru trý ár síðani Bókagarður læt frætta frá sær seinast.

Emil Thomsen sigur, at kreppan neit so fast, at tíðirnar vóru ikki til at geva bókur út.

– Kreppan var eitt ógilt bakkast fyrri samfelag og fyrri einstakling, og í nøkur ár skerist ikki burtur, at fólk hava verið noyðd at prioritera mat, hita og ljós hægri enn tann andliga førning, bókur geva.

Men tá ið hann nú aftur er farin undir tvey stórverk, er tað tá tí, at hann aftur hevur fingið betri vónir til framtíðina?

– Eg má siga, at henda stevna, eg havi sett mær, er so stór, at eg má hava góðar vónir. Við at gevast fært tú onki á skaftið.

Emil sigur, at tá ið hann hevur givið bókur út, hevur hann altíð lagt dent á, at bókurnar skulu hava dygd og til sjóns.

– Eg haldi, at bókur skulu vera snøggar. Tær skulu

– Hetta er ein av mínum týðningarmestu útgávum, og ein tann týðningarmesta bókin, sum er komin út í hesi.

– Hon lærir tey ungu, at politiskt klandur ber ikki til, ber onga frukt. Fyri 90 árum síðani,

høvdu fólk líka illa vaml fyrri politikari sum tað mangan kemur til sjóndar, at tey hava ídag, sigur

Emil Thomsen, sum, hóast 82 ára gamal, enn er virkin.

Eftir steðg í trý ár er Bókagarður aftur frammi við tveimum dygdarbókum

Men bókin vísir okkum ikki bara, hvørjar hugsjónarligar eldsálir myndaðu almenna kjakið í Føroyum fyrstu árin í hesi øldini.

Tað eru eisini greinar og røður, har ið menn hava lagt tankar fram um vinnuliga og handilsliga menning her á landi.

Áhugavert er tað, at fyrst í hesi øldini, høvdu fólk sama vaml fyrri politikarum, sum fólk hava ídag.

Í teirri eini greinini verður t.d. skrivað um Oliver Effersøe og Friðrik Petersen í 1910, at »...tað er óivað, at nógv av fólki í Føroyum er farið at leiðast við politikk, soleiðis sum hann artar seg her hjá okkum: Eitt stóðugt klandur ímillum persónar og partíir, ein juk-an upp í saman um tað sama, ein illvilji og ein illsemja, ið forðar allari samvirkan til bata fyrri landi...«

Hetta kundi fyrri tað verið skrivað í dag, heldur Emil.

Fær fólk at hugsa

Emil Thomsen dylir ikki fyrri, at hann metir »Frælsmannamál« sum eina av sínum allar týðningarmiklastu útgávum øll hesi árin.

Ja hann fer so langt sum at siga, at hetta er ein tann týðningarmesta bókaútgáva í hesi øldini.

– Bókin vísir okkum, at politiskt klandur ber ikki til, ber onga frukt. Tað kann alt tað unga fólki læra ein hóp av.

– Tað vísir seg oftani, at tá ið fólk missa fótafesti, leita tey aftur til røturnar, eftir onkrum stóði, har tey fáa fast undir føti aftur og kunnu byrja starvið framá av nýggjum.

– Hjá teimum monnum, sum livdu í Føroyum fyrst í hesi øldini var tað tað tjóðskaparliga stríðið, sum bar teir framá, og sum teir bygdu víðari á.

Og boðskapurin í bókini kann sigast við heilt fáum orðum:

– Tú kanst ikki vera heimsborgari fyrrenn tú ræður í egnum landi, sigur Emil Thomsen.

– Onkur vil kanska halda, at hetta við tjóðskaparstríðið og tjóðskaparligum hugsjónum er ein farin tíð.

– Men tað er tað ikki. – Sjálvandi eru tað onnur mál, og aðrir vegir, sum eru uppi í tíðini í dag.

– Men myndirnar verða tær somu, tí hetta er akkurát sama stríð, víð stríðast í dag, leggur hann afturat.

ikki bara lesast og so tveitast burt. Tær skulu standa á hyllini so at komandi ættarlið kunnu veksa upp saman við teimum.

Høvdu vaml fyrri politikarum

At geva hesa bókina hjá Vidarø er eitt náttúrligt framhald av útgávuvirkseminum hjá Bókagarði.

Men Emil Thomsen dylir ikki fyrri, at hann er serstakliga fegin um, at tað untist honum at geva bókina »Frælsmannamál« út.

– Bókin vísir okkum, hvussu teir menn hugsaðu, sum royndu at leggja lunnar undir frælsið og framburðin í Føroyum.

– Hon vísir okkum, hvussu nógvur, góður krefur stríðist fyrri at berjast fyrri frælsi, framburði og andligum vinningi – men eisini, hvussu sterkar kreftirnar vóru ímóti.

– Ella sagt heilt stutt: hon vísir okkum sambandsilgerðirnar, sigur Emil Thomsen.